

Cartea Mihai Viteazul "Io Mihai Voievod, din mila lui Dumnezeu, Domn al Țării Românești și al Ardealului și a toată Țara Moldovei", apărută în anul 2013, scrisă de prof. dr. Marin Cristian, reprezintă unul dintre cele mai originale, bine documentate, complete și complexe studii despre viața și domnia marelui voievod, studiu animat de un înalt spirit patriotic și care deși are un caracter profund științific este scris într-un limbaj accesibil tuturor (beneficiind și de o prezentare grafică de excepție cu multe ilustrații color) !

*Stemele unite ale celor trei țări românești pe sigiliul din 1600 al lui Mihai Viteazul.
(Ilustrație de pe pagina întâi a cărții)*

**„Nu-mi las nimăului țara și neamul,
nici mort!”**

(Ilustrație de pe pagina a doua a cărții)

Predoslovie

Cartea de față este o reeditare a lucrării *Mihai Viteazul Restauratorul Daciei și al Bisericii Strămoșești*, apărută în anul 2011 la *Casa de Editură și Librărie Nicolae Bălcescu* din București.

In cele 12 capitole cititorul va afla amănunte privitoare la originea lui Mihai Viteazul, ridicarea acestuia pe tronul Valahiei, boierii care detineau dregătorii, luptele cu otomanii, relațiile cu vecinii, unirea cu Ardealul, alipirea Moldovei, înfrângerile de la Mirăslău și Curtea de Argeș, drumul la Viena etc.

Față de editia precedentă am adăugat trei capitole: 1. *Mihai Viteazul apărător al creștinătății*, 2. *Unirea Valahiei, Ardealului și Moldovei în cununarea conștiinței de neam* și 3. *Mihai Viteazul în conștiința europeană*. În final au fost redate extrase din documentele vremii, apărute în diverse orașe din Europa și o bibliografie selectivă.

Ineditul prezentului volum constă în corectarea unor inexactități care planau asupra personalității lui Mihai Viteazul și a epocii în care a trăit.

Dorința de obținere cu orice preț a domniei Valahiei l-a determinat pe unificatorul Tânilor Dacice să-și asume o falsă genealogie, considerându-se coborător din voievodul valah Pătrașcu cel Bun. Pentru a da credibilitate acestei asertuni Mihai Viteazul s-a înfăltat în toate actele emise de cancelaria domnească drept fectorul lui Pătrașcu cel Bun și i-a dat fiului său Nicolae numele de Pătrașcu.

În anul 1936 istoricul P. P. Panaiteescu a considerat că descendența lui Mihai din Pătrașcu cel Bun „este o imposibilitate morală, fiind inventată atunci cu bună știință pentru a reuși să preia domnia Tânii Românești.” În acel timp a avut loc o confruntare de idei pe această temă. Marele istoric Nicolae Iorga i-a reproșat lui P. P. Panaiteescu faptul că a „înjosit” și a „insultat” personalitatea lui Mihai Viteazul pentru că i-a negat originea domnească. Mai mult N. Iorga l-a învinuit pe P. P. Panaiteescu că „a dat satisfacție dușmanilor poporului român”. În răspunsul său P. P. Panaiteescu a respins acuzațiile care i s-au adus, considerându-le nefondate, spunând că „ultimul act patriotic este de a spune adevarul, a-l restabili în vederea aducerii de laude și progres la știința națiunii căreia îl aparțin”. În această polemică a intervenit și Ioachim Crăciun care afirma că „figura lui Mihai Viteazul nu a decăzut, în ciuda teoriei domnului Panaiteescu”, dar se întreba „de ce trebuie să-l extragem în afara manii galerii a Basarabilor?”

Pe baza extinderii ariei de documentare și a unei mai atente cercetări am demonstrat că Mihai Viteazul a fost fructul dragostei dintre Teodora, proprietara unui han din Târgul de Floci și geleputul Iane Cantacuzino. Astfel, analizând firul liniei ascendente a tatălui său, am dovedit că Mihai Viteazul este urmăz al împăratilor bizantini. Ioan Cantacuzino a fost împărat al Imperiului bizantin în perioada 1347-1358 iar Matei Cantacuzino coimpărat în perioada 1355-1357.

Deasemenea am descoperit faptul că Mihai Viteazul a obținut domnia Valahiei la 1 septembrie 1593 cu ajutorul vărului său Andronic Cantacuzino, fiul lui Mihai Cantacuzino Şaitanoglu și nu datorită intervenției tatălui său, Iane Cantacuzino, care trecuse la cele veșnice în luna decembrie 1592.

Pe baza studiului la față locului și a coroborării documentelor, mai ales a celor cartografice, am fixat cu exactitate locul unde s-a desfășurat bătălia de la Călugăreni. Totodată au fost făcute corecturi în privința numărului de oșteni islamici și creștini care s-au înfruntat în ziua de 13/23 august 1595.

Pentru a reda cât mai veridic personalitatea complexă a voievodului valah am introdus în carte o serie de amănunte din documentele vremii, fiind convins că elementele de detaliu vor spori

întelegerea lucrurilor.

Victorile obținute împotriva otomanilor și schimbările politice din Ardeal îi vor da posibilitatea lui Mihai Viteazul să se gândească la necesitatea unirii statelor românești de pe vechea vatră a Daciei. Voievodul valah nu a fost un „condotier” dormic de măreție și de slavă, după cum au considerat unii dintre istorici, ci un diplomat vizionar conștient de originea comună a românilor din Valahia, Ardeal și Moldova. Mihai Viteazul considera, în anul 1598, că Valahia și Ardealul „sunt atât de unite una de alta” încât „boierii și toate stările sociale din țara mea, fiindcă au fost dintotdeauna uniți și înțelesă intru toate cu Transilvania, prea sunt străini de ideea ruperii legăturilor cu Transilvania”. Înainte de a intra cu puterea armată în Ardeal, Mihai Viteazul a trimis aici preoți și călugări valahi pentru a-i pregăti „instăpânirea”.

După victoria de la Șelimbăr „în tonte orașele au răsunat salve de bucurie”. Voievodul Valahiei a fost primit la 1 noiembrie 1599 de locuitorii orașului Alba Iulia cu urale: „Trăiască regele Mihai! Trăiască Alexandru cel Mare al nostru”. Un cărturar german scria că ardeleanii „tineau mai mult la unul de-al lor, la un dac ca Mihai decât la un străin ca Basta; care alt popor în afară de valahi, poate fi oare într-atât de asemănător, într-atât de placut transilvănenilor; căci mai toti sunt de același sânge, de aceeași origine și de același nume: daci sunt și unii și alții”. Intrarea lui Mihai Vodă în Ardeal, fără aprobarea casei de Austria, intenția acestuia de a popula toate orașele cu valahi, a dat de gândul diplomației imperiale. Generalul Gheorghe Basta era îngrijorat „că valahul își trimite preoți prin toate satele de la hotare pe unde locuiește neamul său”. Mihai Vodă a administrat Ardealul după „obișnul românesc”. A luate măsuri avantajoase pentru români: a introdus limba română în administrație, a construit sediul Mitropoliei de la Alba Iulia, a înlocuit episcopii de Vad și Munkacs, a înlocuit garnizoanele cetăților cu ostăi valahi etc. Intotdeauna Mihai Viteazul a dorit să întregească „hotaru Ardealului” prin alipirea tinuturilor Bihor, Sărand, Crasna, Solnoc, Hust și Maramureș care se aflau sub Jurisdicția Casei de Austria. Deosemenea, intenționa să cucerească toate teritoriile deținute de turci, adică tot „pământul românesc” „de la Marea Neagră până la Buda”, ca să vină „la moșie” cum a fost „de veacă”.

După cucerirea Ardealului Mihai Vodă a hotărât să-și încece norocul în Moldova, indiferent dacă Maiestatea Sa Cezaree „aproba sau nu”, pentru că avea înțelegere cu „toti locuitorii acestei provincii”. Îndată ce a intrat cu armata în Moldova „populația i s-a alăturat în mare număr”, iar cetățile Neamț și Suceava „i s-au inchinat” fără luptă. În acest context, Mihai Viteazul prin bună gândul său a luat-o înaintea timpului său, reușind să adune la un loc cele trei țări dacice în vieme ce ideea politică a unității statale naționale nu există niciieri în Europa.

Marele realizări obținute de Mihai Viteazul pe cîmpul de luptă dar și pe plan diplomatic au neultrumit profund diplomația imperială. Gheorghe Basta i-a adus învinuirea lui Mihai Viteazul că ostăii săi au jefuit Ardealul, țara Maiestății Sale împăratul Rudolf al II-lea. La aceste acuzații Mihai a răspuns „că această țară n-ar mai trebui să fie în stăpânirea împăratului din pricina că nu era a sa”. Voievodul valah i-a mai spus generalului imperial că nici el nici Rudolf al II-lea nu au „nici un drept asupra sa”. Când Gheorghe Basta a încercat să-i aducă argumente că trebuie să părăsească Ardealul Mihai Viteazul a replicat pe un ton semet: „Nu-mi las nimănui țara și neamul, nici mor”. Ca urmare a victoriilor obținute împotriva turcilor și a realizării unirii țărilor din vatra Daciei, Mihai Viteazul s-a bucurat de o mare faimă în Europa. O știre, apărută în luna iunie 1600 la Roma, inseră că: „Dacă a fost vreodată în lume un principie demn de glorie pentru faptele eroice săvârșite, apoi acesta e seniorul Mihai, principalele valahilor”.

Nădăjduiesc că prin cele arătate mai sus am trezit interesul cititorilor care vor avea cîtezanță să răsfoiască această carte.

Prof. dr. MARIN ALEXANDRU CRISTIAN

Luptele valahilor cu turcii din anul 1595
Călugăreni, Târgoviște, Giurgiu
(fragment)

În seara zilei de 12/22 august 1595, Voievodul se afla în mijlocul taberei sale de la Copăceni unde se găsea un pod de trecere peste râul Argeș. Iscoadele au adus vesti că tabăra islamică se afla campată dincolo de "strâmtarea Călugărenilor". În acest timp Mihai a hotărât să-i abată pe turci de la drumul cel mare al Bucureștilor pe un drum lățurănic care trecea peste Neajlov pentru a-i determina pe otomani să primească lupta la loc străin. Voievodul valah era conștient de faptul că la câmp deschis oastea românilor, în număr de 10.000, nu ar fi rezistat în fața atacului armatei islamică care avea 50.000 de oameni¹.

Otomani erau la rândul lor informati de cercetării lor că valahii sunt prin apropierea malului stâng al Neajlovului și nu se temeau de ei. Ba mai mult, chiar îi disprețuiau. Sinan pașa socotea, după spusele iscoadelor otomane, că oastea creștină numără 20.000 de oameni. Un cronicar contemporan arăta că "turci își băteau joc de români și aveau o singură neplăcere: că aceștia nu erau mai mulți pentru că biruința lor să fie mai glorioasă".

În dimineața zilei de miercuri 13/23 august Mihai Viteazul era convins că turcii vor primi lupta în vadul Călugărenilor. "Nelăsând loc pentru zăbavă, cu inima plină de încredere" că vor lupta "pentru mantuirea patriei și a creșinătății", Voievodul valah și-a rănduit cu rigurozitate armata și aștepta începerea ostilităților². Albert Kiraly și-a așezat cele 12 tunuri pe terasa Neajlovului între Călugăreni și Ionești.

De cealaltă parte, mahomedani erau hotărâti să-i înfrunte pe ghiaurii răufăcători. "Marele vizir <Sinan pașa> stabili o baterie de tunuri pe o malime și ocupa poziția pe un teren mucilos în vecinătatea podului de la Călugăreni"⁴. Cu toate că turci scontau pe o victorie ușoară, totuși locul fiind străin, înșelător și primejdos⁵ nu au avut curajul să dea semnalul luptei. La rândul său nici Mihai Viteazul nu era hotărât să intre primul în luptă împotriva celei mai puternice armate a Europei.

Această tatonare presărată cu încăieri între "străjile" celor două oști a durat până în jurul orei 10⁶ când Mihai a ordonat atacul a 2.000 de pedestri și tot atâta călăreți, care i-a surprins pe turci⁷. La această acțiune un ajutor important a fost adus de loviturile tunurilor comandate de Albert Kiraly care aveau până la pod o distanță convenabilă⁸.

Valahii dând dovadă de o viteză de neînchipuit, au atacat, prin surprindere, cu mult curaj armata islamică. Furia atacatorilor a contribuit la retragerea otomanilor care luptau din toate puterile. Cronicarul silezian Baltasar Walther⁹ arăta că valahii au ajuns până în apropierea corturilor turcești care au fost deruati de îndrăzneaala "ghiaurilor". Artleria musulmană, aflată sub ascultarea lui Segban Başı, nu reușea să lovească eficace datorită distanței prea mari¹⁰. "Printr-un iurez nespus de sălbatic, în hărțuala neîncetată a luptei" pagânii reușesc să stăvilească înaintarea creștinilor. Marele vizir Sinan pașa "apeza ieñicerii într-o pădurie de stejari"¹¹ cu patru pașale în frunte¹², efectiv 4.000 de oameni, în timp ce alți 6.000 erau pregătiți să le ia locul, ordonând continuarea contraatacului¹³. Lupta a fost deosebit de înverzunătă pe teritorul satului Hulubeti. Valahii cedează terenul retrăgându-se ordonat sub formă de triunghi, "cap de porc". S-au purtat lupte crâncene pentru fiecare din cele trei podeze în parte. După un timp, venindu-le oarecare forțe proaspete creștinii opresc înaintarea otomanilor. După alte două ceasuri de luptă turci, iarăși, înaintează, urmărindu-i pe valahi. Tunurile lui Albert Kiraly nu se mai auzeau. Cățiva boieri care „mi-l iubeau <pe Mihai> sau erau fricosi”¹⁴ printre care Miroslav logofătul, Mitrea vomicul, Dan Danilovici vistierul, Chisar logofătul, Vintilă clucerul și fostul domn al Valahiei Mihnea Turcitu au încercat să-l atragă pe Albert Kiraly de partea lor, oferindu-i 50.000 de galbeni. Boieri trădători l-au "desmăntat" pe căpitanul ungur spunându-i să "nu meargă nebunesc la bătaie, că ce sunt șaseprezece mihi in contra a o sută de mil?" Acesta încă zicând: «Mihai Vodă acesta numai îndrăzne sumeață are și nu lucră după înțeleptiune, ci merge orbețe și cu nebunia lui vrea să ne peardă și pre noi»¹⁵. Căpitanul ungur, care nu se supunea ordinelor lui Mihai Viteazul ci celor ale lui Sigismund Bathory, a fost ezitant¹⁶. Mai ales că i

se spuse că nu are cum cu o armată așa de mică, cum era cea a valahilor, să obțină victoria împotriva celei mai puternice armate din Europa. Albert Kiraly rămâne câteva ceasuri cumpănitor. Tunurile lui nu mai funcționau fiind capturate foarte ușor de inimici în timpul atacului amintit¹⁷.

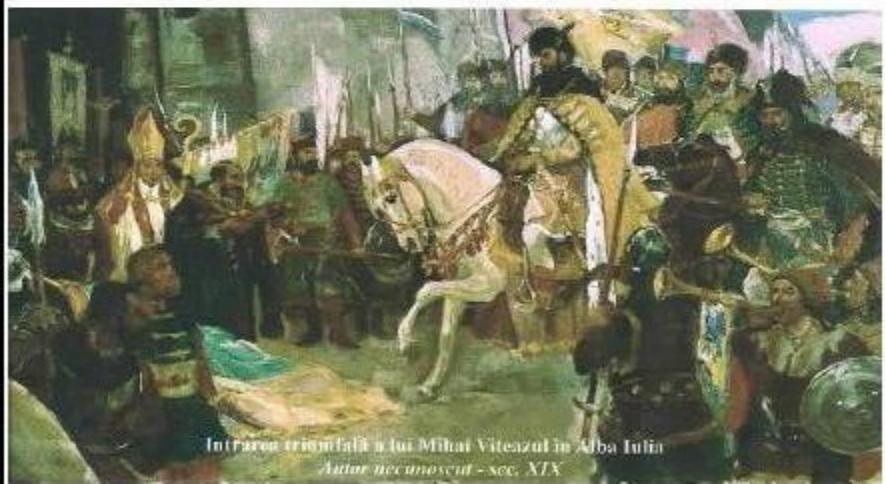
Lipsită de aportul tunurilor căpitanolui ungur Albert Kiraly, armata valahă a continuat retragerea luptând. Mai bine de un ceas a durat "încleștarea" pe teritoriul satului Călugăreni ale cărui borduri au fost amestecate cu pământul. Mihai Vodă a introdus în luptă câteva cete de pedestri și odihniți; cei care luptaseră mai bine de patru ceasuri abia se mai puteau ține pe picioare. "Lupta era tare din amândouă părți, dar valahii văd mereu cum șuoiai turcesc venea neconferit mărindu-se și oricări cădeau în luptă alii indoși sau întrețin leua locul"¹⁸. Păgâni au reușit să ajungă până lângă tabăra valahilor și putin le mai trebuia până la obținerea victoriei. Lupta creștea mereu în cerbicie și intensitate. Valahii indemnăti și încurajati de căpitanii lor au reușit o ușoară înaintare, căștigând ca la o sută de pași, dar otomanii i-au respins din nou și "lung timp nu se știa a cui va fi învingere"¹⁹. De trei ori ostașii valahi au fost respinși și de tot atâtea ori au revenit până când au reușit să-i obligie pe turci să se retragă. Până seara mai erau trei ceasuri. După încă o oră de luptă valahii, beneficiind de aportul unor contingente de ostași odihniți, au continuat să-i respingă pe turci spre vadul Neajlovului și să pună stăpânire pe umil din cele trei poade. Albert Kiraly reușise să recupereze două din cele 11 tunuri captureate de turci. Bătălia a fost groaznică în apropierea podului cel mare de peste Neajlov. Valahii au reușit în cele din urmă, să pună stăpânire pe pod. "Numărul mare al turcilor izbuti să-i respingă pe brații apărători de pod, care luptaseră până aproape de apusul soarelui"²⁰. "Pe când soarele era gata să apună Domnitorul văzând că nu poate dovedi și temându-se că ai să nu vor mai face făță încleștării a trimis după batalionul de pedestri care era ceva mai departe de tabăra"²¹. Într-o timp Voievodul valah i-a ordonat căpitanolui Cocea²² să traverseze cu 400 de luptători Neajlovul, în aval de Salcia Roșie, pentru a-i ataca pe turci din flancul drept. Domnul valah i-a încurajat pe pedestrii care trebuau să intre în luptă cerându-le să lupte pentru gloria patriei lor, "mai cu seamă pentru onoarea religiei lor", pentru eliberarea de sub jugul robiei, pentru crizimea de neierat de care turci dădeau dovadă făță de cei învinși²³. În fruntea batalionului de pedestri Mihai "biziindu-se pe ajutorul cerului și pe dreptatea cauzei sale" a hotărât să-și încurajeze ostașii. Mihai a sesizat excelent momentul psihologic al bătăliei, făcând acel act de mare curaj cu care a trecut în legendă pe cetățuindu-i numele de Viteazul, intrând în luptă. Evenimentul a fost bine sesizat de cronicarul boieresc: "Că Mihai Vodă ca un fulger umbla pen oaste, tăind și oborând jos, și cu mâna lui pe Caraman pașa l-au tăiat"²⁴. Totodată Voievodul valah a dejurat un plan tactic pus la cale de Hasan pașa și Mihnea Turcitu care intenționau să lovească oastea valahă "pe denapoi". Aflând la timp, Mihai a "permis însuși cu sabia în mâna și viteză lui după dânsul au înfrat ca lupii în ci când... era să-l ajungă pe Hasan pașa era să-l taie cu mâna lui, însă au scăpat"²⁵.

Văzând că se apropie dezastrul înfrângerii "steagurilor strălucitoare" Sinan pașa a intervenit în luptă pe calul său "cel semet" încurajându-i pe otomani. Intrat în focul luptei mariile vizuri a fost recunoscut imediat. O lance i-a străpunit obrajul zburându-i și cei doi dinții care îl mai avea²⁶. În învălășeala creată pe pod Sinan pașa a fost răsturnat de pe cal în mocul unde se zbătea nepotincios și însăpașit. A fost scos "înnamolit și ocărat" cu multă greutate, din mlașina de "umil dintr-o vitej Rumeliei numit Deli Hasan"²⁷. Într-o timp comandanțul ungur Albert Kiraly a reușit să stabilească tunul cel greu într-o poziție convenabilă de unde a lovit în plin flancul drept al otomanilor. Astfel i-a făcut o mare deschidere în armata islamică unde au pătruns imediat cei 200 de cazaci și tot atâta unguri aflați sub comanda căpitanolui Cocea²⁸. Atacul surprinzător al lui Albert Kiraly, intervenția cazacului polon Cocea și acțiunea de bravură a lui Mihai au produs panică în rândul turcilor care au început să fugă. O parte din ieniceri au fost încercuți și masacrăți²⁹. Râuri de sânge înundau câmpia. Apele Neajlovului se înroșiseră. Spaima și nepotința au pus stăpânire pe turci. "Însuși Sinan a fost constrâns să se numere printre fugari"³⁰, după ce ordinele lui către ostași și apelurile către Allah nu au mai fost auzite și ascultate. Debandada, spaimă, inconsecvență și dezordinea au pus stăpânire pe marea oştirile islamică. Anticipând dezastrelor "turcii încărcaseră deza pe cămile și măgaru lucrurile și în parte corturile lor cu intenția de a se retrage; în cele din urmă însă s-au răzgândit"³¹.

Înghemul în război la Călugăreni (1595)
Tablou de Theodor Aman

Coperta(interioară) a II-a a cărții.

Intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia
Autore necunoscut - sec. XIX

Coperta(interioară) a III-a a cărții.